

ISSN 1849-9775

Planika

**GLASILO SLOVENSKEGA KULTURNEGA DRUŠTVA TRIGLAV SPLIT
SPLIT, DECEMBER 2025, LETO XXXIII. ŠT. 228**

PLANIKA

Glasilo slovenskega
kulturnega društva Triglav Spli

GLASILO FINANCIRA

- Savjet za nacionalne
manjine vlade Republike Hrvatske
 - Urad vlade Republike Slovenije
za Slovence v zamejstvu in po svetu
- zanj Mag. Cveto Šušmelj

NASLOVNICA

Otočec

Foto: Ana Šušmelj

UREDNIKA

Ana Šušmelj

UREDNIŠKI ODBOR

Cveto Šušmelj

Nadežda Eterović

Natka Krnić

Dada Šantić

LEKTORICI IN PREVAJALKI

Ana Šušmelj

Ana Matusinović

PRIPRAVA IN TISK

Marin Krpetić

Impressum, Split

NATISKANO

350 izvodov

**Slovensko kulturno društvo
TRIGLAV SPLIT**

Šibenska 3, 21000 Split, Hrvatska

Tel.: 021 343 137, Fax: 021 321 434

Uradni mobitel: 091 150 44 98

RAZPORED AKTIVNOSTI

Pon.: 19⁰⁰-21⁰⁰ Pevske vaje

Tor.: 16⁰⁰-20⁰⁰ Keramična delavnica

Sre.: 17³⁰-18³⁰ Klekljanje čipke

Čet.: 17⁰⁰-20⁰⁰ Keramična delavnica
19⁰⁰-21⁰⁰ Pevske vaje

Pet.: 18⁰⁰-20⁰⁰ Dramsko lit. urice

Sob.: 16⁰⁰-20⁰⁰ Keramična delavnica

Uradne ure tajnice:

Vsak dan razen sobote, nedelje
in praznikov od 8⁰⁰-12⁰⁰ ure

Društveni prostori so odprti
vsak dan razen sobote, nedelje
in praznikov od 8⁰⁰-12⁰⁰ ure

VSEBINA

Uvodna beseda	3
43. festival idrijske čipke	4
14. mednarodni festival čipke Pag	6
Koncert v Globokem	8
Prelepa si, naša dežela	9
Branik slovenske pesmi	10
International lace day	11
Vrtnice za Kalofer	11
29. mednarodni festival čipke Lepoglava	12
Drugi mednarodni festival keranja in čipkarstva Gračаница 2025	14
Ivan Grafenauer o Simonu Jenku	16
Imel sem željo	18
Likovna kolonija „Jože Arzenšek 2025“	19
Vseslovensko srečanje	20
Na Hrvaškem je še leta 1991 prebivalo 22.376 Slovencev, danes jih je 10.500	21
Mali Mikula z velikim srcem	24
Podbrdo v Baški grapi na Primorskem, v Sloveniji	26
Gat - med reko, nebom in srcem ljudi	28
20-letnica delovanja Slovenske- ga kulturno-posvetnega društva Snežnik Lovran	29
Verjeli ali ne	30
Križanka	31

VELEPOSLANIŠTVO REPUBLIKE SLOVENIJE NA HRVAŠKEM

Alagovićeva 30, 10000 Zagreb, Hrvatska, Tel: (+)3851 6311 000, Fax (+)3851 61 77 236

Elektronska pošta: vzg@gov.si

Spletni naslov: <http://zagreb.veleposlanistvo.si>

Uradne ure so od ponedeljka do petka od 8.00 do 16.30.

Konzularni oddelek Veleposlaništva:

Tel: (+)3851 6311 014, Fax (+)3851 468 0387

Uradne ure so ob ponedeljkih, sredah in petkih od 9.00 do 12.00.

GENERALNI KONZULAT REPUBLIKE SLOVENIJE v Splitu

Istarska 9, 21000 Split, Hrvatska, Tel./Fax: (+)385 21 389 224

Elektronska pošta: generalni.konzulat.rep.slovenije@st.t-com.hr
g. Branko Roglič, častni generalni konzul

Uradne ure konzulata so od ponedeljka do petka od 9.00 do 13.00.

UVODNA BESEDA

Poletje se počasi umika, dnevi postajajo milejši. Sonce vzhaja pozneje in nas ne žge več s svojo močjo, temveč greje umirjeno in nežno. Ulice so mirnejše, turisti so odšli mesto pa znova diha v svojem vsakdanjem ritmu. V tem prehodnem času nas že kliče jesen, ki prinaša razkošje svojih barv in polaga spomine na minulo poletje v knjigo spominov. Črički utihnejo galebi pa mirno plapolajo nad morjem, ki se umirja. Otroci so se vrnil v šolske klopi, tudi mi, člani našega društva, nadaljujemo z rednimi dejavnostmi, obogateni z izkušnjami poletja in pripravljeni za nove izzive.

Dnevi postajajo krajši, hladne noči počasi naznanjajo prihod zime. Narava se umika v svoj mir, mi pa se pripravljamo na konec še enega leta. Z upanjem pričakujemo novo - naj nam prinese zdravje, veselje in moč za ustvarjanje ter ohranjanje življenja v vseh njegovih oblikah. Naj nas vodi skupnost, toplota in zavest, da so vsi naši majhni koraki del večje poti.

Ana Šušmelj

Veliko sreče in lepih sanj,
Naj vam prinese božični dan.
V novem letu pa nič skrbi,
Polno ljubezni in lepih dni

SKD »TRIGLAV« SPLIT

NAČRTOVANE AKTIVNOSTI

februarja 2026 – Slovenski kulturni praznik
aprila 2026 – 57. Revija „Primorska poje 2026“
aprila 2026 – 11. mednarodni festival čipke v Ozlju
maja 2026 – Festival čipke v Primoštenu
maja 2026 – Obležitev 30. obletnice MePZ Triglav s spominskim koncertom
junija 2026 – 44. Festival idrijske čipke v Idriji, Slovenija
junija 2026 – 15. mednarodni festival čipke v Pagu
junija 2026 – 55. Tabor slovenskih zborov v Šentvidu pri Stični, Slovenija

43. FESTIVAL IDRIJSKE ČIPKE

Drugi konec tedna v juniju je že dokaj let rezerviran za festival idrijske čipke. Letos je potekal od 13. do 15. junija. Tema 43. festivala so bile čebele in vse, kar se nanaša na njih, kod podpora idrijskih klekljaric proslavi stote obletnice Meščanskega čebelnjaka in 45-letnice delovanja Čebelarskega društva Idrija. Obenem pa so tudi Združeni narodi proglasili leto 2025 za leto čebel pod geslom „Angažiraj se za čebele“.

Stare civilizacije (Egipčani, Grki, Indijci, Maji) so imeli čebele za sveta bitja in jih spoštovali kot božanske glasnike. Grški filozof Aristotel je napisal prvo strokovno knjigo o čebelarstvu. Nobelovec Albert Einstein je izjavil, da bi v primeru izginotja čebel izginili tudi ljudje. Brez čebel bi ne bilo oprasčevanja, brez tega ne bi bilo hrane, brez hrane pa ne ljudi.

Kljub temu da smo relativno pozno izvedele za povabilo k sodelovanju na festivalski razstavi, smo se

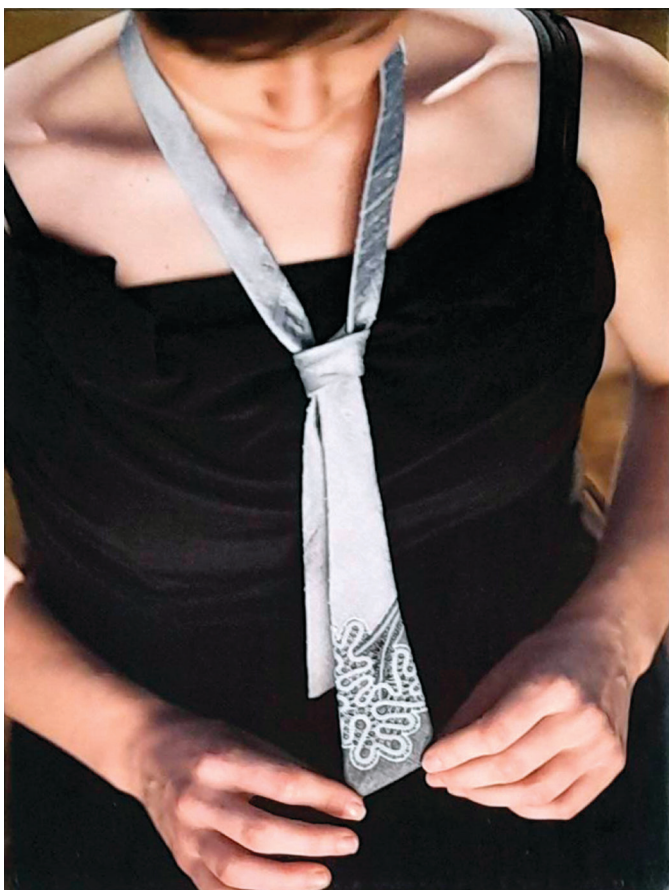

z veseljem odzvale. Potrudile smo se napraviti čipke z motivi satja kot simbolom še enega čebeljega izdelka.

Prav tako smo se odzvale vabilu Zavoda za turizem Idrija za sodelovanje pri njihovem projektu „MEDeni prePLET“ in projektu Društva klekljaric idrijske čipke spomladanski „ČIPKASTI KOLAŽ“, enako s tematiko čebel. Bilo je zadano nekoliko načrtov čebel in čebel s satjem, same pa smo lahko izbrale tehniko izdelave, vrsto, barvo in debelost sukanca. Z idrijskimi čipkaričami nas veže več kot dvajsetletno prijateljstvo, torej nam ni bilo težko sprejeti in narediti vse to ter na poziv festivalskega odbora postaviti še eno samostojno razstavo v galeriji „Pri črnem orlu“. S tem smo letos sodelovale na treh razstavah v Idriji. Zelo na knap smo bile s časom, pošteno smo se nadelale, vendar je nagrada za vse bila pohvala organizatorja, drugih čipkarič in številnih obiskovalcev.

Večina razstav, ki jih je bilo zelo veliko, je bila postavljena in odprta že pred slavnostnim odpiranjem festivala in dviganjem festivalske zastave v petek zvečer. Razstave so bile: „Rajski vrt“ – osrednja razstava Društva klekljaric idrijske čipke, „Skupaj zmoremo in znamo“ otrok in mladih iz Čipkarske šole Idrija, „Najlepše klekljane čipke“ iz muzejskega depoja, „Veščine in skrivnost mojstrov in mojstric tkanja“ gostujoče razstave Pokrajinskega muzeja Ptuj-Ormož, „Med Idrijo in Dunajem – umetniška sinergija, preplet tradicije in domišljije“ eksperimentalne skupine Čipkarske šole Idrija, „Idrijska čipka v objemu sonca“ – čipke na kopalkah, „Vrtnica upanja – ptica miru“ – instalacija Eve Petrič sestavljena iz približno 950 vtrnic iz enajstih držav (tudi naše so zraven), „Podobe in prisposodobе“ klekljarskega društva „Marjetica“ iz Cerkna, „Park“ čipkarne Saša, „MEDeni prePLET“ iz 265 čebel iz štirinajstih držav, „Med tradicijo in sodobno umetnostjo“ umetniškega dueta Karlo Kirri, naša „Čebelje satovje“, „Medeni vrt“ čipkaric skupine Dole, „Čipke na znamkah“ Filatelističnega društva Idrija, „Odmevi dediščine“ Farakaza – stalna razstava, „Idrijska čipka – z nitjo pisana zgodovina“ Mestnega muzeja Idrija, likovna razstava na temo idrijske čipke članov likovnega društva Cinober iz Idrije.

Z dviganjem festivalske zastave se je označil začetek festivala. Ta trenutek je zame vedno posebno doživetje, saj se spomnim leta 2012, ko sem jaz imela čast s svojimi rokami dvigniti ogromno rdečo zastavo z idrijskimi čipkami.

Na festivalu je bil bogat zabavni program za otroke in odrasle, koncerti, predstave, zabavne igre. Na trgu Sv. Ahacija je bil tradicionalni sejem pribora in načrtov za čipko, lokalnih pridelkov in domačih umetniških obrti.

V nedeljo dopoldne zadnjega dne festivala je potekalo tradicionalno državno tekmovanje v znanju klekljanja otrok in odraslih za „Priznanje Ivanke Ferjanič“. Popoldne so bili objavljeni rezultati in proglašeni zmagovalci: „In najlepša čipka je ...“ z razstave „Poglej, kaj znam“.

Da bi vse skupaj bilo še lepše, so poskrbela številna druženja s prijateljicami iz Idrije in srečanja s čipkaricami iz drugih krajev Slovenije, ki so prišle na ogled razstav in sejma. Pohvale za lepo napravljene čipke in tudi umelelno postavljeno razstavo so nam bile v veliko veselje.

Tekst in fotografije: Katica Kaštelan

14. MEDNARODNI FESTIVAL ČIPKE PAG

Potekal je od 19. do 22. junija 2025. Slavnostni ceremonijal otvoritve je bil na trgu Petra Krešimira IV takoj po tistem, ko je šla mimo procesija vernikov v tamkajšnjo cerkev Marijinega Vnebovzetja, ki se nahaja na trgu.

Na festivalu se že tradicionalno zbirajo čipkarice iz Evrope in vsega sveta, saj tu dobijo priložnost za razmenjavo izkušenj in znanja. Tudi letos so tu bile gostje iz Italije, Bolgarije, Belgije, Poljske, Slovenije, Slovaške, Bosne in Hercegovine, Črne Gore ter iz Hrvaške, in sicer iz Sikirivcev, Lepoglave, Križevcev, Splita in seveda domačin-

ke iz Paga. Čipke in razni predmeti z vzorcem čipk so bili razstavljeni v raznih prostorih mesta.

Osrednja razstavna lokacija se je za večino držav nahajala v Kneževem dvoru kakor tudi stalna postava „Paške čipke“ Društva paških čipkaric „Frane Budak“. Čipkarice iz Črne Gore in me iz SKD Triglav Split smo dobile priložnost pokazati svoje čipke v cerkvi Sv. Jurja, patrona mesta Pag. Naša postava je osvežila stoletno cerkev. Posebno lepo se je stopila čipka razstavljena na kamnitih zidovih. Ponosno smo sprejemale komplimente in pohvale za vrhunsko izdelavo

naših čipk, tako od kolegic kakor tudi od številnih obiskovalcev.

Razen v naštetih prostorih je bila paška čipka razstavljena tudi v benediktinskem samostanu sv. Margarite. Čipka je krasila tudi oltarje cerkve Marijinega Vnebovzetja. V prostorih etno hiše KUD-a „Družina“ je bila posebno zanimiva razstava starih primerkov čipk vtakanih v oblačila in hišni tekstil, ki so jih prebivalci Paga uporabljali v prejšnjem stoletju.

Razen razstav je bilo tudi obilo drugih kulturnih dogajanj, tako glasbenih kakor tudi edukativnih. V

jutranjih urah so mojstre čipkanja poučevale zainteresirane o osnovah izdelave paške čipke, ob večerih pa je potekel glasbeni program in modna revija. Letos pod inspirativnim nazivom Dan in Noč. Kakor lani tako so tudi letos revijo nosile čudovite Pažanke, nekatere že matere odraslih deklet. Dnevna oblačila: jeans in bele srajce, kombinirane s čipko in modnimi detelji – bilo je videti ne samo prijetno za nositi temveč tudi zelo elegantno. Večerke obleke s čipko so bile tako glamurozne, „da se jih ne bi sramoval niti Pariz“, je rekla voditeljica programa. Med potekom revije je nekoliko deklic demonstriralo spretnost izdelave čipke. Tudi me smo imele svojo prezentacijo klekljane čipke. V glasbenem kulturnem programu je nastopil njihov KUD „Družina“ s tradicionalnim plesom in pesmijo. Vedno znova me očara, kako čuvajo svojo nošo, posebno ženske rute, ki so vedno brezhibno bele in poškrbljene.

Za čaroben glasbeni večer so prispevale tudi članice ženske klape „Peružine“, med katerimi je kar nekaj čipkaric. Celotno dogajanje je pospemil tudi sejem paških izdelkov kot so sol, paški sir, olje, popularni „baškotini“ in drugi proizvodi. Pa vendar vse navedeno ne bi bilo tako dobro in originalno, če ne bi bilo ljudi, ki nesebično dajejo sebe, svoj trud in svoj čas.

Spona med posvetnim in cerkvenim, med profesionalci in entuzijasti daje rezultat, da je ta festival kulturni dogodek, zaradi katerega se izplača obiskati Pag kot obvezno destinacijo.

Tekst: Dragica Marinović

Foto: Katica Kaštelan

KONCERT V GLOBOKEM

Praznik prijateljstva in glasbe

Ob zgodnji jutranji uri, ob petih, so se člani SKD »TRIGLAV« Split z MePZ Triglav Split odpravili na pot proti Sloveniji. Njihov cilj je bilo prijetno mestoce Globoko v občini Brežice. V avtobusu je vladalo veselo vzdušje, za udobno vožnjo sta poskrbela prijazna voznika, tako da je bila pot prijetna in sproščena.

Na povabilo dolgoletnega prijatelja Franca Keneta ter predsednika KD Globoko, Janka Kržana, so pevci 20. junija 2025 nastopili na koncertu v Prosvetnem domu Globoko.

Po prihodu iz Splita smo se nastanili v hotelu City v Krškem, kjer so nas toplo sprejeli. Kratek oddih je bil dobrodošel, nato pa je sledilo skupno kosilo v restavraciji Apolon, ki je potekalo v prijetnem in prijateljskem vzdušju, kljub vročemu poletnemu dnevu.

Koncert v Globokem je bil pravi praznik kulture in glasbe. MePZ

Triglav Split je občinstvo navdušil z izbiro dalmatinskih in klasičnih zborovskih pesmi. Topli dalmatinski melos, prežet z iskrenostjo in energijo pod palico naše dirigentke, maestre Marije Buzdovačić Peručić, je napolnil dvorano in požel glasne aplavze. Začeli smo s pesmijo »Dober večer« in koncert zaključili s čudovito »Splitsko nočjo«.

Domači zbor KD Globoko je predstavil pester program slovenskih pesmi, ki so poudarile bogastvo in raznovrstnost slovenske glasbene tradicije.

Večer v Globokem ni bil samo koncert temveč srečanje prijateljev, ki jih povezuje ljubezen do pesmi in kulturne dediščine. Dogodek 20. junija 2025 bo ostal zapisan kot dan, ko so se v Globokem srečali glasba, prijateljstvo in toplota človeških vezi.

Člani SKD »TRIGLAV« Split in MePZ Triglav Split so se domov vrnili polni lepih vtisov, hvaležni za gostoljubje domačinov, z obljubo, da se bodo vezi med Globokim in Splitom tudi v prihodnje krepile.

Torej, nasvidenje, Globoko!

Ana Šušmelj

PRELEPA SI, NAŠA DEŽELA

Kot vsako leto se je MePZ Triglav tudi leta 2025 udeležil Tabora slovenskih pevskih zborov.

21. junija 2025 je majhna skupina pevcev v OŠ Ferda Vesesla, Šentvid pri Stični naredila vajo v prelepi učilnici in na odru. Z veseljem smo pričakovali prenesti publiki košček Dalmacije v njihova odprta srca. Pod vodstvom zborovodje Marije Buzdovačič Peručič smo zapeli: Ako si legla spat (ljudsko) v prireditvi Josipa Hatzea, Lipa in Dober večer (ljudska).

Naš zbor je predstavila Nadežda Eterovič, a plaketo za 25 let zvestobe udeležitve na Taboru je sprejel predsednik društva in zbora Cveto Šušmelj. Moram povedati še to, ko smo peli Lipo, so bile naše misli z našim Milanom, katerega zelo pogrešamo.

Po vtisu naše logistike in aplavzu prisotnih, smo se dotaknili duše naših domačinov.

Na večeru slovenskih pevskih zborov iz zamejstva in drugih držav so

iz Hrvaške nastopili tudi naši prijatelji z Reke in iz Zagreba, ter zbori iz Srbije, Madžarske in Italije.

Zdi se mi, da je vsako leto vse manj zamejskih zborov pa tudi manj pevcev na velikem koncertu v nedeljo.

Tudi naš zbor je vsako leto vse manjši, starejši smo in pevci odhajajo na večno pot.

Po končanom nastopu smo prisluhnili ostalim zborom. Lačni smo

odšli na pogostitev v Gasilsko društvo pod šotor. Za sodelujoče pevce in obiskovalce je postrežena večerja ob polkah in valčkih.

Večer se je končal veselo, o drugim zadevah pa ne bom pisala.

Kar se zgodilo v Šentvidu, ostane v Šentvidu.

Nadja Krnić

BRANIK SLOVENSKE PESMI

Ob sončnem in vročem junijskem vikendu, 21. in 22. junija 2025, je v Šentvidu pri Stični potekal že 54. tabor slovenskih pevskih zborov.

Sodelovalo je okoli sto zborov iz vseh slovenskih pokrajin in tudi slovenski pevski zbori zunaj meja domovine. Med udeleženci je bil tudi MePZ Triglav iz Splita, ki je letos s ponosom prejel posebno priznanje ob 25-letnici neprekinjenega sodelovanja na tem veličastnem prazniku slovenske pesmi. Slavnostni začetek tabora je zaznamoval pozdravni nagovor Mateja Šteha, predsednika KD Tabora slovenskih pevskih zborov.

Med drugim je omenil odhod karizmatičnega dirigenta Igorja Švare, ki se je letos poslovil od aktivnega vodenja tabora. Prav njemu gre zasluga, da prizorišče nosi ime »Branik slovenske pesmi«. Slavnostni govornik je bil Marko Lotrič, predsednik Državnega sveta Republike Slovenije, ki je v imenu Državnega sveta izrazil zahvalo in priznanje organizatorjem ter poudaril, da mora tabor tudi u prihodnje ostati glasnik slovenske pesmi ter čuvaj jezika, narečij, melodij in prijateljstva.

Pesmi, ki jih je za letošnji tabor izbral Igor Švara, so bile prežete s ponosom in hvaležnostjo, vrhunec pa je bil naslov »Prelepa si, naša dežela«, ki je občinstvo spomnil na dragocene kulturne zaklade Slovenije.

Na velikem odru so se vrstili združeni ženski, moški in mešani zbori iz Slovenije, slovenski zbori iz tujine, otroški in mladinski pevski zbori OŠ »Ferda Vesela« iz Šentvida pri Stični, nastopil je Policijski orkester, folklorna skupina Vidovo iz Šentvida pri Stični, recitatorji srednje šole »Josipa Jurčiča« iz Ivančne Gorice, ter seveda nepogrešljiva, dolgoletna voditeljica Anica Volkar.

Čeprav je bila vročina skoraj neznosna, so pesmi tekale druga za drugo, dogodek pa je dosegel čustveni vrhunec, ko so vsi nastopajoči skupaj s Policijskim orkestrom izvedli venček ljudskih pesmi, ki ga je pripravil Igor Švara.

S pogledom naprej se že veselimo 55. taboru, da bo slovenska zborovska pesem še naprej povezovala generacije, navdihovala poslušalce in odmevala po vsej Sloveniji ter zunaj njenih meja.

Kot je poudaril Damjan Damjanovič, direktor Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, je prav pesem tista, ki naj nas še dolgo povezuje v Šentvidu pri Stični in povsod, kjer bije slovensko srce.

Ana Šušmelj

INTERNATIONAL LACE DAY

Četrta nedelja v juniju je že pred nekaj desetletji postala svetovni praznik čipkaric – International Lace Day. Naša klekljarska sekcija se je letos 22. junija že desetič udeležila te proslave v mestu Pag.

Bil je zadnji dan 14. mednarodnega festivala čipke Pag 2025, ko sem poklicala ostale člane i članice čipkarskih društev, da se kot udeleženci festivala vsi skupaj fotografiramo, s to sliko obeležimo International Lace Day ter pošljemo pozdrav vsem čipkaricam in čipkarjem po vsem svetu. Milica, Dragica in jaz smo to storile v imenu čipkarske sekcije SKD Triglav Split.

Tekst: Katica Kaštelan
Fotografije: Kate Foto Pag

VRTNICE ZA KALOFER

Od 16. do 18. avgusta sta mesti Kalofer in Karlovo v Bolgariji bili domačina 21. sverovne razstave klekljane in šivane čipke 21. OIDFA World Lace Congress and exhibits. Naša sekcija se letos ni udeležila razstave in kongresa OIDFA, čeprav smo bile povabljeni.

Kljub temu, da nismo bile tam, smo svoje sodelovanje potrdile tako, da smo poslele dve čipki, od Milice Topić in mojo, kod del skupnega projekta OIDFA „A Rose for Kalofer“, ki časti čipko in prijateljstvo. Dobile smo za dan načrt vrtnic, velikost čipke, debelost in barvo sukanca – nijanse pink rožnatih barv. To je barva bolgarskih vrtnic, po katerih je Kalofer svetovno znan. Gotove, vendar ne spete čipke je bilo treba poslati po pošti do 15. julija. To smo pravočasno opravile ter poslale z razglednico Splita in priložnostnimi pozdravi.

Bolgarske čipkarice volonterke so jih oblikovale v 3D vrtnice in z njimi okrasile veliko pergolo na vhodu v razstavni prostor v Kaloferu.

Tekst: Katica Kaštelan
Fotografije: Katica Kaštelan, OIDFA

29. MEDNARODNI FESTIVAL ČIPKE LEPOGLAVA 2025

29. mednarodni festival čipke je potekal od 12. do 14. septembra v Lepoglavi pod nazivom „Čipka nas povezuje“. To je bila tudi vodeča nit vseh festivalskih dnevo skozi skupne razstave, prezentacije v dvorišču Pavlinskega samostana in zaključno večerjo „Županov golaž“, s katerim se župan Lepoglave pozdravlja z udeleženci festivala.

Festival je svečano odprt v petek, 12. septembra, s priložnostnim kulturnim programom in pozdravnimi govori predstavnikov Predsednika RH, Predsednika Vlade RH, Ministrstva kulture in vodilnih političnih struktur Varaždinske županije in Občine Lepoglava.

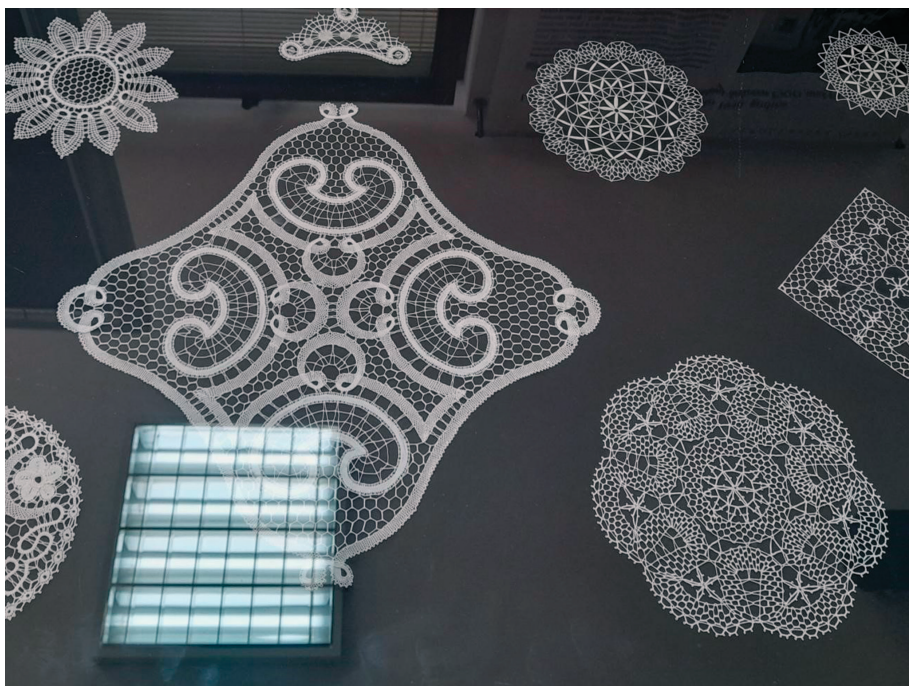
Razstave čipk iz Hrvaške so bile v Turistično kulturno informativnem centru, a razstave iz inozemstva v Pavlinskem samostanu. Letos je bila dežela partner Črna Gora. V največji dvorani Pavlinskega samostana so razstavili svoje šivane čipke „Stara veščina za novo dobo“ OJU Muzeji Kotor in tradicionalno vezenino Čevra, avtorice Jelene Đukanović. V ostalih prostorih samo-

stana so bile razstavljene čipke iz Slovenije (Železniki in Žiri), Poljske – Bobowa, Belgije, Malte, Madžarske, Bosne in Hercegovine (Oštra Luka, Gračanica), Španije, Bolgarije, Velike Britanije, Francije in Lepoglave.

V TKIC-u so bile razstavljene čipke iz hrvaških čipkarskih centrov: Trg pri Ozlju, Krašić, Pag, naše čipke, Primošten, Sikirevci, Sveta Marija, Križevci in Lepoglava (opus „Iz kataloga Danice Brössler“, otroških vrtcev s področja mesta Lepoglave, dela šolarjev in lepoglavska čipka v Galeriji lepoglavske čipke. V cerkvi Bezgrešnega spočetja Device Marije so bile lepoglavske čipke na oltarnikih.

V gradu „Trakošćan“ v Trakoščanu so bile razstavljene lepoglavske čipke iz fundusa Etnografskega muzeja iz Zagreba. Dijakinje in dijaki Srednje strokovne šole iz Varaždina so imeli edukacijske delavnice in modno revijo svojih del z motivi lepoglavske čipke kot del programa „Dnevi evropske dediščine“. V zamislih, izdelavi in prezentaciji svojih del so bili izvrstni. V svoj program

so vključili tudi otroke iz vrtcev, ki so tako dobili priložnost, da že od malih nog spoznajo svojo dediščino in možnost, da s svojim bodočim delom, trdom in ljubeznijo nadaljujejo tradicijo izdelave lepoglavske čipke.

Varaždinski klub kolekcionarjev je priredil in pred slavnostno otvoritvijo 29. mednarodnega festivala čipke odprl bogato filatelistično razstavo „Lepoglavski festivali v filateliji – 3“. V devetih vitrinah je postavljen na ogled del poštних znamk, poštних žigov in dopisnic z motivi lepoglavske čipke in menarodnega festivala čipke v Lepoglavu, kot trajni opomnik na del filatelistične preteklosti, ki promovira Lepoglavo, čipko pa tudi njeno bogato zgodovinsko dediščino in naravne lepote. Udeleženci otvoritve so imeli priložnost napisati in na zaželeni naslove poslati posebno pripravljene dopisnice s pečatom z motivi lepoglavske čipke.

Festival je bil dobro organiziran, vse je teklo po planu in udeleženci so se mogli posvetiti prezentaciji izdelave svojih čipk, pa tudi medsebojni razmenjavi izkušenj pri delu in vsem v zvezi s čipkami. Vsi smo se strinjali s tem, da je za vse to potrebna predvsem velika ljubezen do čipk in posvečenost delu ter neštete ure dela.

Festival nam daje priložnost za srečanje s starimi prijatelji in da spoznamo nove, obogatimo znanje o čipkah in čipkarstvu v Evropi in po svetu.

Tekst: Katica Kaštelan

DRUGI MEDNARODNI FESTIVAL KERANJA IN ČIPKARSTVA GRAČANICA 2025

Na povabilo Združenja „Gračaničko keranje“ smo od 26. do 28. septembra 2025 prvič sodelovale na Drugem mednarodnem festivalu keranja in čipkarstva v Gračanici, Bosna in Hercegovina.

Združenje je nastalo leta 2006 kao napor združenja žena iz Gračanice, da od pozabe ohranijo takoimenovano „kero“, čipko, ki se že stoletja izdeluje v teh krajih. Zaradi vojne, razseljavanja in umiranja žena, ki so jo znale delati, so se ženske iz Gračanice preko tega združenja povezale s svojimi nanami (babcami), mamami in Deželnim muzejem v Sarajevu ter z velikim trudom v obnovi izdelave tradicionalne kerane čipke v Gračanici, Banja Luki in okolici.

Čipka kera se izdeluje s tankim sukancem iz bombaža, svile ali metaliziranim, s šivanko. Uporablja se za okraševanje delov narodne noše, predvsem ženske (rubovi rut, rokavov na srajcah in podobno) pa tudi kot prtički z goblenskim okrasom v sredini. Da bi se čipka posodobila in tako približala ter prilagodila mladim, se dela tudi kot samostojna za okraševanje oblačil pa tudi kot modni dodatek.

Združenje „Gračaničko keranje“ je leta 2016 ob desetletnici svojega obstoja in uspešnega delovanja v sodelovanju z Mestom Gračanica prvič organiziralo manifestacijo „Mednarodni dnevi keranja in čipkarstva“. Z razmjenjavo znanja, izkušenj in kreacij so se pojačale mednarodne vezi med ženami in se je potrdila nezamenljiva vloga kulturne dediščine pri izgradnji mostov prijateljstva in sodelave.

Letošnjo pomlad je kera dobila zaščito geografskega porekla na področju Bosne in Hercegovine, imenovana je za kulturno nematerialno dobro BinH, pripravlja pa se tudi prijava za UNESCO kot del kulturne nematerialne svetovne dediščine.

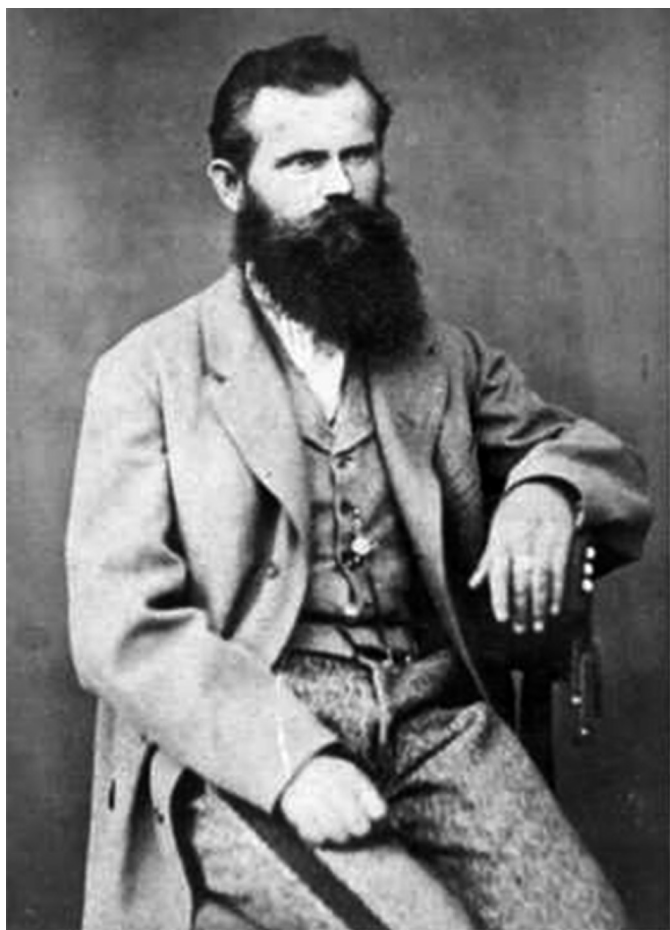
Zato je letos od 26. do 28. septembra organiziran Drugi mednarodni festival keranja in čipkarstva, kamor so povabljeni udeleženci iz Bolgarije (Sofija), Hrvaške („Ključ“ iz Trga pri Ozlju, SKD „Triglav“ Split, HORKUD „Golub“ iz Bjelovara, „Sikirevački motivi“ iz Sikirevcev, „Pukanca“ iz Hrvatskog Čuntića), Paname, Puerto Rica (Moca), Španije (Madrid), Belgije, Madžarske – Halas čipka, Poljske (MM „Koronki“ in „Šlaski Kolo Koronki Klockowej“), Slovenije (TD „Železniki“), Turčije (Darıca) in Bosne in Hercegovine (MDD Merhamet iz Banja Luke in „Gračaničko keranje“).

Festival je potekal v prostoru Sahat Kule, objektu, ki je tudi zaščiteno kulturno dobro BinH iz sredine 16. stoletja. Svečano odpiranje in zapiranje, kakor tudi predavanja so potekala v prostoru „Bosanske hiše“, kjer se opravljajo vsa verska in kulturna dogajanja v Gračanici. V soboto, 27.9. so nas peljali na kosilo v vas Puračić, kjer so potekali dnevi „Puračke časke“, tekmovanje v kuhanju jedi, ki je pod tem imenom zaščiteno kot svetovna nematerialna kulturna dediščina iz BinH. To je jed iz samo treh sestavin – meso junca narezano na kocke,

nasekljana čebula, sol z dodatkom toliko vode, da vse pokrije. Kuha se nekaj ur v glinastem loncu s pokrovko – časki, „na komoštrama“, kakor mi temu rečemo v Dalmaciji, servira pa se v majhni glinasti posodi. V nedeljo, zadnjega dne festivala, so članice „Gračaničkog Keranja“ priredile tradicionalne jedi in sladice ter prezentirale postavljanje mize in postrežbo, kakor se je to delalo nekoč v njihovem kraju. Vse se je dogajalo v starinski leseni bosanski hiši, ki so jo one od Mesta Gračanica dobile leta 2006 na uporabo kot zaslug za vse, kar so storile, da bi se ohranili običaji in kultura Gračanice. Bilo je veliko vrst burekov, pit, baklav, hurmašic in drugih sladic. Zares so se od srca potrudile, da nas vse pogostijo na najboljši mogoči način.

Članice Združenja in njihova predsednica Azeina Ahmedbegović so izrazile veliko zahvalo vsem udeležencem in udeležankam festivala, ki so s svojim prihodom dali veliko podporo članicam „Gračaničkog keranja“ in ženskam Gračanice. S številnostjo udeležencev in prezentacijo ter kvaliteto svojim izdelkov so podprli njihovo delo na ohranjanju kere in zbliževanju žena vseh narodov in narodnosti ter veroispovedi v BinH, ki so bile hudo prizadete z vojno v devedestih letih prejšnjega stoletja.

Tekst in foto: Kataica Kaštelan

Ivan Grafenauer o Simonu Jenku

Simon Jenko, slovenski pesnik, rojen 27. oktobra 1835 na Podreči pri Mavčičah, umrl 18. oktobra 1869 v Kranju.

Po zrelostnem izpitu (1855) se je zatekel »brez pomoči, brez denarja« v celovško bogoslovnico, a ker je spoznal, da ni za duhovnika, se je napotil drugo jesen (1856) na Dunaj. Študiral je najprej klasično jezikoslovje, nato zgodovino, naposled pravoslovje. Preživil je prvo leto s poučevanjem in s podporo nekaterih tovarišev, kot jurist pa je užival 4 leta tudi Knafljevo ustanovo (150 gld.). Ker po dovršenih študijskih letih ni bil pripravljen za izpite in mu je zato ustanova zapadla, je ostal na Dunaju še dve leti kot domači učitelj.

V Jenku se je zgodaj zbudilo zanimanje za književnost; stric Nikolaj ga je učil francoskega in italijanskega jezika in prebiral z njim Fenelona in Tassa, Buffona in srbsko sveto pismo ter ga navajal k učenju slovanskih jezikov. Jenko je bral tudi drugače, kar mu je prišlo v roke nemškega (Pichler, Iffland), laškega (Petrarca), francoskega in slovenskega.

Jenko je na Dunaju dozorel kot človek in pesnik. Slovo od doma, domotožje, hrepenenje po domačih krajih in ljudeh, dijaško uboštvo so poglobili njegovo čustvovanje, velikomestno življenje je razširilo njegov pogled v svet, politični preobrat, ki ga je doživel tam, je utrdil njegovo politično prepričanje in njegovo domoljubno mišljenje; po hudi duševni boli se mu je v težkem boju izčistil in utrdil značaj. V rodbini Reinleinovi je živel namreč kot domači učitelj v prav udobnih razmerah, a zaljubljen se je v izobraženo in duhovito mater svojih učencev. To mu je jemalo za študije potrebni notranji mir. Da bi se pa povrnil iz neskrbnega življenja v dijaško uboštvo, huje ko prejšnje, tega poguma ni imel. Na misel mu je hodilo, da bi bilo najbolje, ko bi šel z Dunaja, a se ni mogel odtrgati, dasi se je zavedal: »Če pojde tako dalje, bom zastarel in izpiti mi bodo zaostali, da jih nikoli več delal ne bom.« V teh razmerah, ko se je brez uspeha boril in ko mu je prihajala misel, da je vsega kriva njegova revščina, ki ga sili, da ne more pustiti usodne službe, ko je upal rešitve le še od glavnega loterijskega dobitka in je mislil pogosto celo na samomor, od katerega ga je odvrčala le misel na mater, je nastalo 1862 pretresljivo »Trojno gorje« in obupni klic »Moči, moči mi daj, moj Bog!« A kljub vsemu je po poldrugoletnem notranjem boju le zmagala Jenkova zdrava gorenjska narava. »Nespamet je, kaj nemogočega želeti; nepošteno pa gostoljubje zlorabljeti; kjer se čast ne spoštuje, čast ne more vztrpeti,« pravi dnevnik in Jenko je šel domov.

(delno povzeto iz: Slovenski biografski leksikon)

Priredila: Ana Matusinović

Prihaja jesen

Kako črnogled je bil Simon Jenko v pesmi „Slovenska zgodovina“, ki je objavljena v zbirki „Pesmi“ leta 1865!

Pa ni ostala nepoznana ta slovenska zgodovina, saj za to skrbijo njeni čuvaji, člani kulturnega društva Simon Jenko Medvode, pri katerem že 49 let ne prekinjeno deluje tudi Lovski pevski zbor Medvode. V Medvodah je naš zbor gostoval lani, letos pa so oni prišli k nam, da nam polepšajo jesenski večer in obudijo spomine na domači kraj. Skupaj z mešanim pevskim zborom Triglav Split je 4. oktobra Lovski pevski zbor Medvode priredil celovečerni koncert v Mestnem gledališču mladih. Njihov pevski repertoar obsega tipične pesmi z lovske tematiko s ciljem negovanja tradicionalne slovenske zborovske pesmi in varovanja kulturnih vrednot lovske pevske dediščine, pojejo pesmi slovenskih posegajo pa tudi po skladbah tujih skladateljev.

Lovski pevski zbor Medvode veskozi skrbi za organizacijo raznolikih kulturnih dogodkov z široko dostopnostjo kulturnih vsebin saj redno organizira samostojne koncerte doma in v tujini, prireja razstave, izdaja publikacije, tu so tudi tri avdio kasete in dve zgoščenki. Organizirajo srečanja lovske pevskih zborov in rogištov, nastopajo na regijskih tekmovanjih. Za njimi so številne turneje po Evropi.

Od leta 2017 jih vodi zborovodja Milan Bajželj. Pregovor „Kdor poje rad, ostaja mlad“ v njihovem primeru vsekakor drži.

Celovečerni koncert se je začel z nastopom MePZ Triglav, ki je zapel venček vsem znanih slovenskih in dalmatinskih pesmi. Po pozdravnih besedah predsednika društva in zbora Cvete Šušmelja je sledila recitacija pesmi Slovenska zgodovina Simona Jenka, temu pa je sledil bogat program izbranih in lepo ubranih pesmi Lovskega pevskega zbora Medvode, pri čemer velja posebno pohvaliti solo sekvence njihovega zborovodje maestra Bajželja. Za priboljšek pa je na koncu tudi en član lovskega zbora izdeklamiral eno ljubzensko pesem Simona Jenka.

Žal je bilo v dvorani zelo malo publike. So pa pevci tako lepo peli, da se je po končanem programu razlegel tako močan aplavz, kot da je dvorana polna do zadnjega sedeža.

Po koncertu se je večerno druženje nadaljevalo v prostorih društva ob večerji, klepetu, izbrani kapljici in veseli pesmi.

Ana Matusinović

Simon Jenko: Slovenska zgodovina (Pesmi 1865)

*Bridka žalost me prešine,
Ko se spomnim domovine,
Vsemu svetu nepoznane,
Od nikogar spoštovane.*

*V zlatih črkah v zgodovini
Se beró narodov čini;
Le od našega ni glasa
S prejšnjega ne zdanj'ga časa.*

*Kdo spominja se nekdanjih
V revni zemlji pokopanih?
Tiho bori vnuk koraka
Čez grob borega očaka.*

*I ko ura nam odbije,
Črna zemlja nas pokrije;
Kdo bo še po nas poprašal?
Kdo se z nami bo ponašal?*

*Kako rod za rodom gine,
To povest je domovine,
Vsemu svetu nepoznane,
Od nikogar spoštovane.*

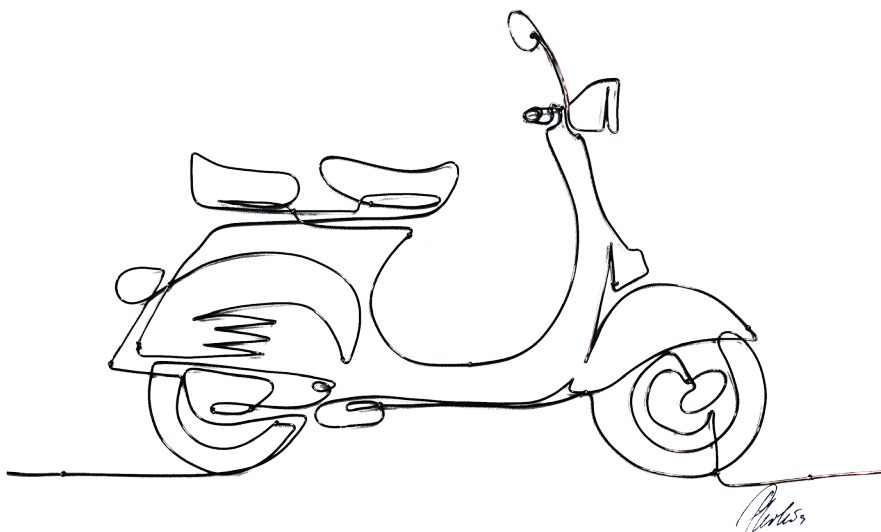
Imel sem željo

Imel sem željo.
Uresničila se je!

In želja je bila, da vam pokažem svoja dela, ki so nastala v zadnjih dveh letih, v "neprimernem" času, ko smo se dobesedno oddaljevali od družine, prijateljev in bližnjih.

Moj nemirni duh je našel rešitev za zabavo, za delo, za ustvarjanje. V naših prisilnih samotah ni bilo ljudi, meni pa je bila vendarle vedno prisotna glasba, ob kateri sem brenčal ali žvižgal kar tako, iz užitka. In meni je bilo lepo.

In tudi prva vrtnica iz nepretrgane bakrene žice je bila čudovita. In potem se je začelo. Vse, kar se je gibalo po praznih ulicah, je dobilo žično bakreno obliko.

Tako se je na mojo mizo spustil golob z Matejuške, pa kolesar, ki je vsak dan dirkal po Istrski ulici, pa psi, ki so svoje lastnike vodili na sprehode, pa mačke, ki jim ni bilo mar za lock down, pa konji iz dokumentarnih filmov. Tudi glasba je dobila svoje oblike iz nepretrgane bakrene žice. In tisti kapučino, ki ga nismo imeli kje popiti, ker kavarne niso bile odprte.

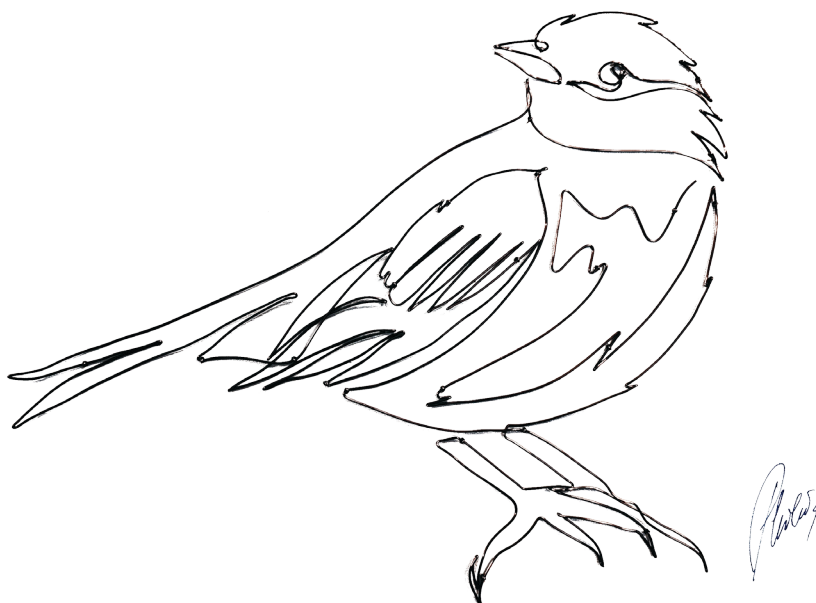
Dela so se kopičila in čakala, da nekaj naredim z njimi.

Ampak kaj?

"Škoda, da tega ne pokažeš Videmk" je rekla moja draga prijateljica, ki jo cenim kot odlično umetnico.

In glej, sedaj žica pred vami govori namesto mene!

Pero Mileta

Likovna kolonija „Jože Arzenšek 2025“

Likovna kolonija „Jože Arzenšek 2025“ je potekala letos že osemnajstič. Trajala je od 6. do 10. oktobra. Kolonija je bila v HI Hostelu Borik in je na njej sodelovalo 10 likovnih umetnikov. Otvoritev skupne razstave del nastalih na koloniji je bila v petek 10. oktobra v prostorih Steklene dvorane SPOJ ob sodelovanju SKD „Lipa“ Zadar in Mestne knjižnice Zadar. Kolonijo je organiziralo SKD „Lipa“ Zadar v projektu kulturnega amaterizma ob podpori Sveta za nacionalne manjšine Republike Hrvaške, Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter predstavnikov slovenske nacionalne manjšine za Mesto Zadar in Zadarsko županijo.

Na 18. likovni koloniji so sodelovali umetniki iz Slovenije (Kulturno društvo Stodenci iz Maribora, Ilirske Bistrice, Kulturno društvo „Tolmin“ iz Mosta na Soči), umetniki iz Bosne in Hercegovine iz Tuzle, kakor tudi vseprisotni predstavniki slovenskih kulturnih društev na Hrvaškem: „Bazovica“ z Reke, Slovenski dom iz Zagreba, „Triglav“ iz Splita, „Lipa“ iz Zadra. Domačin in svojevsten mentor umetnikom je bila Marija Ivoš, voditeljica likovne sekcije „Lipa“ Zadar. Andreja Kranjec je bila edina akademska slikarka, vsi ostali smo ljubiteljski likovnjaki.

Druženje s slikarkami in slikarji mi je veliko pomagalo pri razmišljanju in umetniškem doživetju. Prijetni pogovori in nova spoznanja v živo so veliko bolj vredni kot branje in predavanja. Tema za ustvarjanje je bila prosta., prav tako tudi tehnika. Ker je bilo treba v kratkem času dokončati dve deli, se je večina odločila za akrilne barve. Jaz sem se držal svoje ljube žice. Naredil sem „Jadrnico“ in „Žensko s klobukom“.

Po določenem programu smo izdelovali svoja dela za razstavo ter obiskovali galerije. Dobili smo informacije o tehnikah razstavljenih del. Moja dela so se lepo vklopila in sem osebno zelo zadovoljen. Tudi obiskovalci razstave v mestni knjižnici so bili videti zadovoljni, HRT in Zadarski list pa sta s snemanjem in intervjuji popestrila dogajanje.

Na zaključku kolonije smo umetniki svoja dela darovali koloniji. Zahvaljujem se našemu predsedniku gospodu Cvetu Šušmelju, ki je odobril sodelovanje na likovni koloniji.

Pero Mileta

VSESLOVENSKO SREČANJE 2025

Ob klicu na srečanje sem privolila takoj.

Ta kraj Slovenije, v katerem bomo prespali, nisem še nikoli obiskala. Še bolj sem bila prepričana, da je ideja dobra, ko sem ugotovila, da bo sončno vreme. Jesenske barve rada občudujem. Všeč so mi tudi sadovi, ki jih jesen prinese. Na avtobusu se nas je zgodaj 11. oktobra zbralo pogumnih 18 in ta številka me je res razžalostila. Vzrokov je zagotovo več, ampak to mi nikakor ni všeč. Določeni ukrepi so nujno potrebni.

Vsi se tega zavedamo in smo se o tej temi veliko pogovarjali med potjo. Zgodaj smo zapustili Split in do osme ure vsi več ali manj spali. Po dveh ustavljanjih smo prispeli do zelenega cilja 20. vseslovenskega srečanja.

Domačini so nam prijazno postregli z domačimi aperitivi, toplim golažem, kruhom in vinom. Nagovorili so nas organizatoriji in predsednica Zveze gospa Antolić Vupora ter Veleposlanik Slovenije v Zagrebu gospod Gašper Dovžan, ter nekateri drugi. Govorili so o pomenu biti skupaj in srečevati se, ter vztrajati v stikih in ohranjati kulturne dediščine. Organiziran je bil tudi kulturni program. Nastopili so razni pevski zbori, tudi otroški, ki je pobral največ simpatij publike. Srečali smo

prijatelje iz drugih slovenskih društev na Hrvaškem. Vedno se je lepo srečati s prijatelji. Po kosilu je bil organiziran pohod in obisk lokalne cerkve. Prosti čas smo izkoristili na različne načine, večina v družbi znancev. Osebnostno sem obiskala bližnji vir pitne vode, ter se počutila zelo sproščeno sredi čudovite narave. Zapeli in zaplesali so mnogi.

Možno je bilo kupiti domači med, sir in različna ročna dela. Po še enem bogatem obedu smo se pred nočjo napotili do našega prenočišča, enega zelo zanimivega hostela. Obiskala sem jih res veliko, verjetno čez 100 po celem svetu, a je ta zaenkrat zasedel prvo mesto! Večer smo preživel v skupnem prostoru ob dobri kapljici. Utrujeni smo se pravočasno odpravili spat. Sredi zelene in tihe narave smo vsi lepo dočakali zajtrk v obliki »švedske mize«. Izbira dobrot je bila zelo pestra. Menim, da je bilo za vsakogar nekaj! Odoravili smo se ob 9 uri proti Splitu. Mahali smo kravam, kozam in konjem, ki smo jih spotoma srečali. Stik z naravo nam vsem vsebolj manjka! Kosili smo v znani restavraciji v Gospiću. Že ob 5 uri popoldan smo bili v Splitu, kar v končni fazi niti ni bilo slabo, saj je jutri še en dolg in naporen delovni ponedeljek. Na svidenje kmalu!

Ana Božulić

NA HRVAŠKEM JE ŠE LETA 1991 PREBIVALO 22.376 SLOVENCEV, DANES JE LE ŠE 10.500

SVET SO LJUDJE

Glede na to, da je bila Hrvaška bratska republika Slovenije v nekdanji skupni državi Jugoslaviji in da smo tudi po ločitvi leta 1991 ostali v dobrih sosedskih odnosih, se zdi kar malce nenavadno preizpraševati življenje Slovencev, ki živijo na Hrvaškem. Tudi zato, ker je naša južna sosedja tradicionalna turistična destinacija, ki jo vsako leto obišče več sto tisoč Slovencev, mnogi imajo tam v lasti nepremičnine za preživljanje prostega časa. Zgodovinska povezanost na vseh ravneh in domačnost med državama in njenimi prebivalci pa se po drugi strani ne kaže v tem, da bi v sosednji članici Evropske unije živelo in delalo vse več Slovencev. Na Hrvaškem je še leta 1991 prebivalo 22.376 Slovencev, danes jih je 10.500. »V mestu Split živi 196 Slovencev, v splitsko-dalmatinski županiji pa je 410 oseb, ki predstavljajo slovensko manjšino na tem območju,« nam z aktualnimi podatki postreže **Cveto Šušmelj**, ki je leta 2010, ko se je upokojil, postal predsednik Slovenskega kulturnega društva Triglav Split.

Slovensko kulturno društvo Triglav Split so ustanovili 9. maja 1992. Sogovornik se je rodil leta 1948 na Kokrici pri Kranju, od koder je bila njegova mama Francika, rojena Arnež, oče Cvetko je prihajal iz okolice Nove Gorice. »Že zgodaj v mojem otroštvu smo odšli iz Slovenije, oče je bil častnik v vojaški mornarici, tako da smo se

večkrat selili. Živel smo v Lovranu, Pulju, Šibeniku, leta 1976 pa smo se ustalili v Splitu. Moje celotno šolanje je potekalo na Hrvaškem, končal sem pravno fakulteto v Splitu, nato še magisterij pravnih ved. Nazadnje sem bil zaposlen v OTP banki kot pravni svetovalec,« pojasni Šušmelj, ki še vedno deluje kot sodni tolmač.

Cveto Šušmelj je na čelu SKD Triglav Split od leta 2010.

Ženo Ano je spoznal v času študija, saj je prišla iz Slavonije študirat v Split. Tako je družina poglala korenine v mestu pod Marjanom, zato tudi v času razpada skupne države ni bilo nobene dileme, ali naj ostanejo v Splitu. »To res nikoli ni bilo vprašanje. Tu smo se vselej počutili kot doma, to se ni spremenilo niti z novo državo. Nikoli nismo imeli nobenih težav nacionalističnega ali političnega izvora, ne z družino ne z našim društvom,« pojasni Cveto, ki živi v privlačni četrti Bačvice, tako da nima daleč do priljubljene istoimenske plaže niti do nekaj sto metrov oddaljenega starega mestnega jedra z osrednjo tržnico in znamenito rivo.

Na Hrvaškem je še leta 1991 prebivalo 22.376 Slovencev, zdaj jih je 10.500. V mladi samostojni državi so se Slovenci v Splitu hitro zganili in še bolj povezali. Slovensko kulturno društvo Triglav Split so ustanovili 9. maja 1992. »Na začetku je štel 350 članov, organizirali smo se z namenom, da ohranimo in negujemo identiteto Slovencev v Republiki Hrvaški, skrbimo za našo kulturo in slovenski jezik ter ohranjamo in razvijamo tradicionalno dobre, prijateljske odnose z Republiko Hrvaško. Pri nas smo imeli 25 let organiziran pouk slovenščine, žal pa se je s smrtjo učiteljice in pomanjkanjem učencev to končalo. Aktivni smo v Splitu, po vsej Hrvaški in v matični domovini. Mešani pevski zbor že 27 let sodeluje na reviji Primorska poje in na Taboru slovenskih zborov v Šentvidu pri Stični. Spoznali smo več kot 80 zborov. Klekljarska sekcija društva neguje izdelavo idrijske čipke in se vsako leto udeležuje festivalov v Idriji, Lepoglavi in na Pagu. V okviru društva deluje tudi sekcija, ki se ukvarja z izdelavo predmetov iz keramike, dvakrat na leto izdamo revijo Planika,« našteva navdušeni harmonikar, pevec in planinec.

Med člani društva je tudi precej ljubiteljev gora, zato vsako leto obišejo enega od slovenskih vrhov, leta 1992 so začeli z vzponom na Triglav. Doma se najraje podajo na Mosor, skalnati masiv, ki se nad Splitom razprostira vse do Omiša, njegov najvišji vrh pa je Veliki Kabal (1339 metrov).

»V naših sekcijah so aktivni tudi Hrvati, rojeni Splitčani. V našem mestu je kar 17 manjšinskih društev, dobro smo povezani, vsako leto priredimo srečanje. Na Hrvaškem je sicer skupno 17 slovenskih društev, tudi z njimi ohranjamo tesne stike, naša krovna organizacija ima sedež v Zagrebu. Letos se bomo srečali v Gorskem kotarju, kjer pripravljamo program s pevskimi zbori in

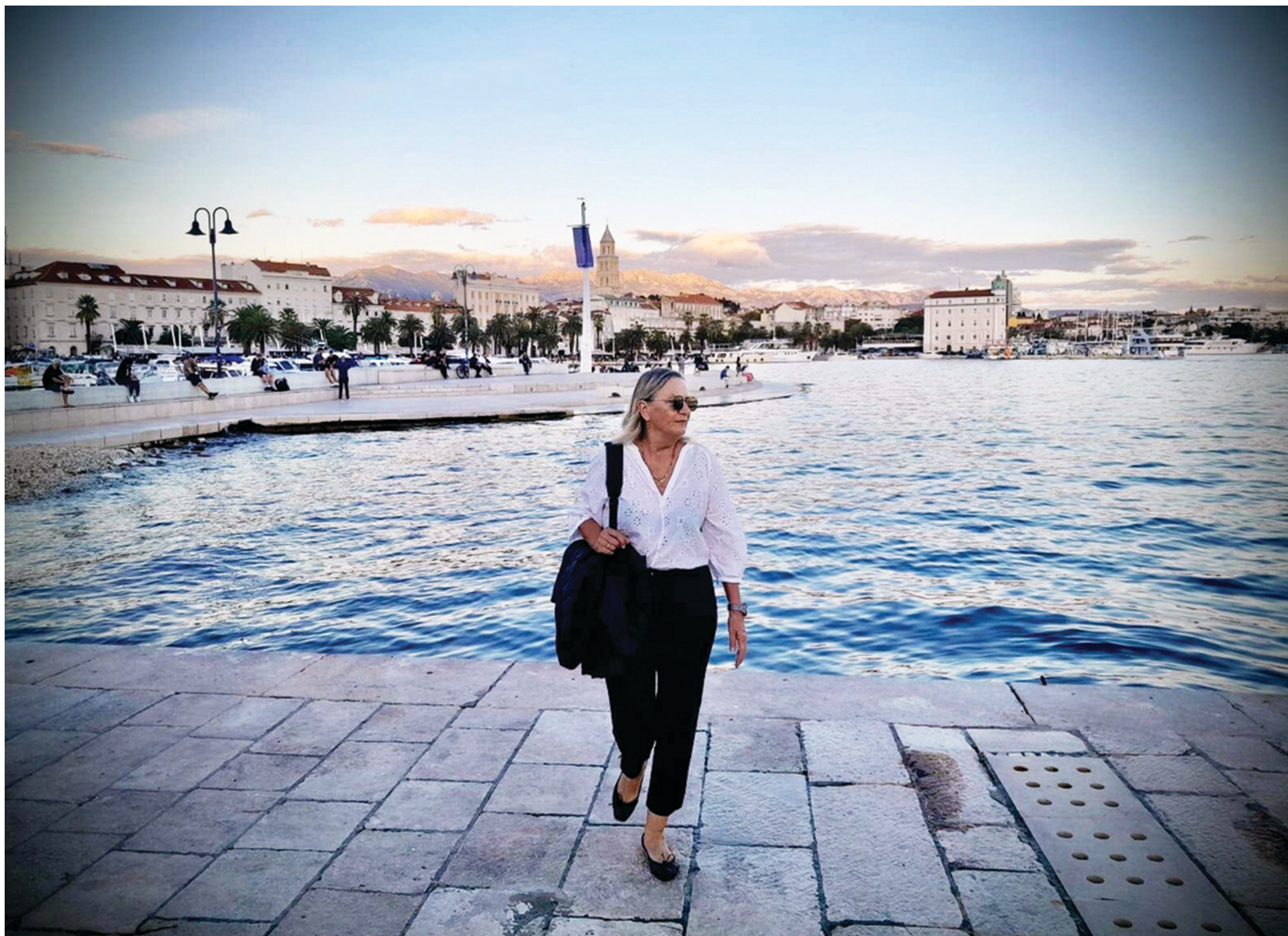
razstavami,« pestro dogajanje in povezanost Slovencev na Hrvaškem potrjuje Šušmelj.

In kakšen je odnos državnih institucij do slovenske manjšine? »Za odnos in naklonjenost države se lahko samo zahvalimo. Status Slovencev na Hrvaškem je določen z zakonom o manjšinah, tako smo tudi obravnavani in zastopani. Hrvaška nameni precej denarja za narodne manjšine. To nam omogoča kritje materialnih stroškov in izvajanje kulturnih in drugih dejavnosti v slovenskem jeziku,« pojasni Šušmelj. »V Splitu živi le še 196 Slovencev, v splitsko-dalmatinski županiji pa 410. Zaradi tega imamo samo enega predstavnika v mestnih organih in enega v županiji.«

Split je bil dolgo zgolj tranzitno mesto za turiste, ki so odhajali na dalmatinske otoke ali proti Makarski in Dubrovniku. V tem stoletju je metropola Dalmacije postala zelo priljubljena turistična destinacija, zgodila se je prava eksplozija obiskovalcev z vsega sveta, kar je privedlo do velike preobrazbe drugega največjega hrvaškega mesta, ki šteje več kot 160.000 prebivalcev.

»Res občutimo močno rast turizma, zaradi tega je življenje v Splitu postalo precej dražje. Najemnine in drugi življenjski stroški so se opazno povišali, zato je predvsem mlajšim težje načrtovati dolgoročno bivanje in načrtovanje družine. Mesto se duši v prometu, poleti imamo veliko zastojev, javni promet je preobremenjen. Precej več bo treba vlagati v urejanje prostora in pripadajoče infrastrukture, da bi se izboljšala kakovost življenja. Res pa je, da razvoj turizma prinaša veliko denarja in naložb, čeprav so ob velikih poletnih gnečah tu še drugi negativni pojavi. Na vrhuncu sezone so v pristanišče prispele tudi tri velike križarke na teden, na letališču so imeli po 150 prihodov in odhodov letal na dan, vse to prinaša zahtevne izzive za razvoj mesta na vseh ravneh,« se zaveda sogovornik.

Ravno zaradi velike gneče in vse hujših vročin v poletnem obdobju priporoča obisk Dalmacije maja in junija ter septembra in oktobra, ko je vreme prijetno, kot naročeno za raziskovanja in potepanja: »Toplo priporočam ogled Dioklecijanove palače, sprehod po rivi in vzpon na mestni hrib Marjan. Ljubitelji muzejev in galerij bodo navdušeni nad arheološkim in etnografskim muzejem ter Galerijo Meštrović. Kulinarična ponudba je iz leta v leto bogatejša in kakovostnejša, pri nas morate obvezno poskusiti paštico, morske dobrote, našli boste tudi vrhunska vina in oljčno olje.«

Predstavnica slovenske narodne manjšine v mestu Split je Nadežda Eterović, v splitsko-dalmatinski županiji pa manjšino zastopa Cveto Šušmelj.

Podobno kot Istra ima tudi Dalmacija v slovenskih srcih posebno mesto, v srcih Dalmatincev pa pripada posebno mesto nogometnemu klubu Hajduk, ki je že zdavnaj presegel klasično naklonjenost športnih navijačev, saj je postal prava religija, način življenja in miselnosti v mestu in regiji.

»Ne boste verjeli, toda nikoli nisem bil navdušen nad nogometom. Seveda poznam to obsedenost s Hajdukom, a se me nikoli ni posebej dotaknila. Pravzaprav sem si v vsem življenju ogledal le eno nogometno tekmo na stadionu Poljud, pa še to ni bila tekma Hajduka. Leta 2021 sta se na Poljudu pomerili reprezentanci Hrvaške in Slovenije, spomnim se, da je slovenska vrsta igrala skromno in je izgubila. Mene bolj zanimata glasba in planinarjenje,« iskreno prizna Šušmelj, čigar žena Ana je prav tako bolj umetniška duša. »Tudi ona se je v našem društvu več kot 20 let učila slovenščino, med drugim je izdala knjigo poezije v slovenskem in hrvaškem jeziku. Tudi najina otroka, rojena Splitčana, znata slovensko. Hčerka Tatjana je odšla na študij jezikov v Parmo in je v Italiji tudi ostala, sin Danijel, ki je končal ameriški kolidž v Dubrovniku, pa z družino živi na Irskem, kjer dela v menedžmentu. Ponosni smo tudi na vnuka dvojčka, ne glede na razdalje se obiščemo dvakrat ali trikrat na leto, srečamo se pri njih ali pa v Splitu, kjer je vendarle najlepše,« še pove Cveto Šušmelj.

Rok Tamše
Urednik in redaktor prilog

Priredil:
Cveto Šušmelj, 22. 10. 2025.

MALI MIKULA Z VELIKIM SRCEM

Dragi prijatelji, rada bi vam predstavila trinajstletnega fanta Mikulu Roškerja, slovenskih korenin, ki živi na Braču, v Pučišćih.

“Sočutje, velikodušnost, nesebičnost in medsebojna pomoč so vrednote in lastnosti, s katerimi se ne rodimo, temveč jih posvojimo in sprejmemo že v otroštvu”, je napisal Ivica Radić, novinar z Brača. To najbolje potrjuje primer trinajstletnega Mikule Roškerja, učenca 7. razreda Osnovne šole v Pučišćih na Braču, čigar velikodušnost je mnoge navdušila.

Nihče ne more ostati ravnodušen do tega, kar je storil. Zato je skupina občanov v tem braškem mestu sprožila pobudo, da bi ob dnevu občine, ki se praznuje na praznik svetega Jere, podelili priznanje svojemu Mikuli Roškerju. Občinski svet je ta predlog soglasno sprejel in mu podelil javno priznanje, in sicer pohvalno listino za njegovo široko družbeno angažiranost, izjemno družbeno občutljivost in navdihujoče humanitarno delo.

Družinsko okolje je bila prva učilnica, v kateri se je mali deček Mikula naučil, kaj v resnici pomenijo empatija, sočutje in velikodušnost. Vse se je začelo, ko je bil star tri leta, takrat je z mamo Roberto pogosto obiskoval lokalni prostovoljni center v Pučišćih. Njegova mama je bila namreč vključena v delo združenja »Brački pupoljci«, ki skrbi za otroke z motnjami v razvoju. Medtem ko je prostovoljno delala v združenju, je Mikula pogosto vzel čopič in se s svojo fantovsko roko pridružil dejavnostim slikanja sob.

“Mama mi je privzogojila ljubezen do pomoči tistim v stiski, še posebej otrokom. Videl sem, koliko ljubezni je imela do tega in da ji je to prinašalo veselje in zadovoljstvo. Tudi to sem sprejel,” je pojasnil Mikula.

Ko je bil star devet let, se je na lastno pobudo in na izviren način ponovno pridružil akciji za pomoč. Na svoj rojstni dan je vse, tako prijatelje kot odrasle, povabil, naj mu ne prinesejo daril, temveč denar, ki ga je nato nakazal na račun organizatorjev humanitarne akcije »1100 kilometrov za 1100 terapij«. Zbrani denar je zagotovil 11 brezplačnih terapij za otroke z motnjami v razvoju. Namesto da bi žepnino porabil za mobilni telefon ali električni skuter, kot mnogi njegovi vrstniki, jo je usmeril v plemenite namene in hkrati oza-vestil svoje mlade prijatelje za sodelovanje v humanitarnih akcijah. Človečnost je sestavljena iz plemenitosti in prijaznosti, in ko otroci pomagajo drugim otrokom, je to resnično darilo iz srca. Trinajstletni Mikula je letos našel izviren način, kako se vključiti v še eno humanitarno akcijo »Skozi gore s srcem – Denali«, v kateri so zbirali denar za izboljšanje delovnih pogojev v Zdravstvenem domu Supetar, osrednji zdravstveni ustanovi na Braču. Ker je strasten ribič, mu je uspelo ujeti dve impresivni hobotnici, vsaka težka več kot pet kilogramov. Ta radodarni ulov je dal v loterijo in tako zbral 600 evrov. Podoba nasmejanega in veselega Mikule v potapljaški obleki z dvema hobotnicama, ki sta bili večji od njega samega, je obšla Hrvaško in spodbudila druge donatorje, da se pridružijo tej hvalevredni akciji.

“Odločil sem se, da bom pomagal v tej akciji. Iskal sem načine in ko sem ujel dve veliki hobotnici, ni bilo dileme. Dal sem ju v prodajo v loteriji, z nakupom loterijskih številok pa so prebivalci mojega Pučišća z vsem srcem podprli mojo akcijo”, je pojasnil uspešni mali ribič Miku-

la, ki je ljubezen do ribolova podedoval od očeta Marka.

“Mikula je velik, ker je njegovo srce večje od pučiškega zvonika, in hkrati majhen, ker je skromen in pripravljen dati vse od sebe skupnosti in družbi. Ponosen sem, da ga poznam in da je postal del moje zgodbe, ker je sodeloval v dveh mojih humanitarnih akcijah in je bil zgled in spodbuda mnogim drugim,” je povedal braški alpinist in gornik Ranko Dragičević, ki se je skupaj s prijateljem Davorjem Večajem povzpел na Denali, najvišji vrh Severne Amerike, ki se v nebo dviga 6190 metrov.

“Ko se podaš na tako zahtevne in negotove gorske vzpone,” je dodal najbolj znani braški gornik, “ti zgledi dečka Mikule dajo dodatno spodbudo in moč. Verjamem, da se je njegova kapljica ljubezni eksponentno razširila v srca drugih.”

Mali Mikula z velikim srcem se je spomnil tudi svojega prijatelja Dražena Anđelića, ki je pred tremi leti prezgodaj preminil, zato je v njegov spomin organiziral spominski otroški košarkarski turnir. Bilo je poleti 2023, plakat pa je napisal in narisal sam ter ga postavil na več lokacij v mestu. Od takrat se ta spominski turnir igra vsako poletje. Že kot deček, preden je vstopil v prvi razred osnovne šole, se je udeleževal okoljskih akcij tako na morju kot na kopnem. Tako je v potapljaški obleki čistil morsko dno in smeti s plaž. Aktiven je tudi v dramski sekciji svoje osnovne šole, ki trenutno pripravlja igro z naslovom »Romeo in Julija« angleškega pisatelja Williama Shakespeara. V tem, kar mnogi smatrajo za največjo ljubezensko zgodbo vseh

časov, bo vloga Romea igral sam Mikula, v angleščini. Pred kratkim je s člani šolske dramske skupine sodeloval v projektu »Gledališče prijateljstva«, ki vključuje izmenjavo učencev in bivanje v gostiteljski družini. Ko so obiskali Sarajevo, je bil Mikula nameščen pri družini, v kateri je bil tudi fant s posebnimi potrebami. V to družino je prinesel toliko veselja in sreče, da je celo prejel pisno zahvalo. To potrjuje, da se prava moč in plemenitost ne merita po letih, temveč po srcu.

“Še naprej bom pomagal tistim v stiski, še posebej otrokom. Po vsakem dejanju čutim zadovoljstvo in srečo. Vesel sem in verjamem, da so srečni tudi tisti, ki sem jim pomagal. Njihove besede hvaležnosti so moja največja nagrada in zadovoljstvo,” je ob koncu te zgodbe dejal veliki Mikula Rošker in poklical vse, še posebej svoje vrstnike, naj se vključijo v akcije za pomoč tistim v stiski.

Mikula Rošker s svojim zgledom potrjuje, da prijaznost ne pozna meja in da plemenitost lahko živi tudi med najmlajšimi. Če bi odrasli sledili njegovemu zgledu, bi bil svet zagotovo boljši in srečnejši kraj. Dragi Mikula, čestitamo tudi mi iz SKD Triglav Split in ti želimo veliko uspeha še v naprej.

iz Slobodne Dalmacije (Ivica Radić)
povzela in priredila Nadežda Eterović
foto: Ivica Radić (Slobodna Dalmacija)

Podbrdo v Baški grapi na Primorskem, v Sloveniji

Je vas pod obronki južne strani Bohinjsko Tolminskih gora na začetku Baške doline, ki je na dnu doline še vedno grapa, katero je bilo potrebno za vzpostavitev prevoznosti v 19. stoletju surovo gradbeno obdelati. Do takrat je bilo vzpostavljeno samo tovorništvo, prenos materialov na lastnih hrbtih in na hrbtih živali. Tovorniške prometnice so potekale od križišča Pršeti s predelsko cesto pri Tolminu do Podbrda in ostalih vasi na sončni strani grape. Iz Podbrda na nadmorski višini 535 m pa še na Vrh Bače na nadmorski višini 1273 metrov in Petrovo brdo, prelaz na nadmorski višini 803 metrov, kjer sta bili najkrajši poti do železarski krajev v okolici Jelovice: Bohinj, Železniki, Kropa, itd.

Prva omemba vasi Unter dem Eckh, Pod Brdam je iz leta 1515¹, danes Podbrdo

Prva omemba cerkve sv. Nikolaja v Podbrdu je iz leta 1547.²

Odkrivanje in razvoj grape skozi čas sta potekala počasi, vendar pa vztrajno.

Vrhunec razvoja v posameznemu obdobju je bila gradnja železnice po Baški grapi na trasi Jesenice – Gorica v dolžini 89 km in gradnja železniškega predora med Bohinjem in Baško grapo pod Koblo. Predor je z dolžino 6327,3 metrov najdaljši predor, na slovenskem ozemlju.

Fotografija arhiv Boris Mlakar

Zadnjo besedo pri izbiri trase proge so imeli vojaški krogi. Predelsko varianto, ki je dolgo časa predstavljala najresnejšo možnost in se je zanjo zavzemal celo sam železniški minister Guttemberg, so 7. maja 1883 zavrnil prav iz strateških razlogov, Potekala je preblizu meje z Italijo. Vojaški minister je 7. decembra 1897 odločil, da bo IV., zaključni del nove železnice povezave s Trstom poteka po bohinjski varianti.³

Največje število prebivalstva pred 2. svetovno vojno je to ozemlje premoglo leta 1910 po izgradnji obsoške železnice.⁴

Podbrdo vaško jedro in Senčen krej imenovan tudi Kurja vas. Fotograf Peter Pajnter Podbrdo št. 48

1 Silvo Torkar: Zgornja Baška dolina (RIHTARIJA NEMŠKI RUT) po tolminskem urbarju iz 1523 (demografsko-imenoslovni vidik

2 Janez Höfler: Gradivo za historično topografijo pred jožefinskih župnij na Slovenskem: Primorska l. 2016

3 Ervin Sorč Skrivnosti Bohinjskega predora strani 47, 48 - delni prepis

4 Silvo Torkar: Zgornja Baška dolina (RIHTARIJA NEMŠKI RUT) po tolminskem urbarju iz 1523 (demografsko-imenoslovni vidik.

Medvojno obdobje.

Italijanska vojska je na podlagi mirovne pogodbe z Avstro – Ogrsko, podpisano 3. novembra 1918, zasedla Podbrdo med 9. in 19. novembrom ter ga zapustila, šele dolgih petindvajset let kasneje, ob kapitulaciji Italije leta 1943.

Z Rapalsko pogodbo podpisano 12. novembra 1920 v Rapallu v Liguriji, je bilo določeno, da je Baška grapa do razvodja Bohinjsko Tolminskih gora po južni strani in do vrha Porezna pripadla Italiji.

V tem času so na območju Podbrda in okoliških vasi Bača, Trtnik, Petrovo brdo, Porezen ter vrhov na razvodju Bohinjsko Tolminskih gora od Črne prsti, Koble Bačarskega vrha, Šavnika, Možica, Lajnarja do Petrovega brda in naprej mimo Zalodrnovega griča na Hoč in vrh Porezna zgradili: žičnici na Porezen in na Slatnik, mulotjere na vse navedene vrhove in razne povezave med njimi.

Glede na to, da je bilo Podbrdo mejna železniška postaja so nadgradili postajna poslopja za potrebe železniških, mejnih in carinskih služb. Zgradili so obračališče za parne lokomotive in 2 dodatna tira. Ob postaji proti potoku Bača so zgradili 2 bunkerja. Iz strahu pred bombardiranjem z avioni so se zbal za panoramsko Avstrijsko cesto na Petrovo brdo in so zgradili novo cesto, stisnjeno ob Petrovobrški potok od Podbrda na Petrovo brdo.

Zgradili so veliko število vojaških, upravnih objektov: kasarn, utrdb, hlevov, šol, vključno s potrebnimi infrastrukturami za obvladovanje prostora. V Podbrdo so prihajali možje v uniformah: vojske, policije, fašistov, železničarjev, z njimi pa tudi posamezne družine in civilisti: učitelji, gostilničarji, gospodarstveniki in drugi delovno, poslovni profili. V XI. Armadnem zboru v Vidmu, XXI sektorju Tolmin, XXI c sektorju Podbrdo so se lokacijsko vodile evidence vojašnic s številom mož in pripadajočo oborožitvijo: Možic 305, Petrovo brdo 271 oseb, Porezen 247 oseb, skupaj 823 mož.⁵

9.9.1943 je Italija kapitulirala. Množica italijanskih državljanov in tudi deklet, ki so spletle čustvene vezi z italijanskimi fanti, je hitela proti Soči in preko nje do krajev, ki so spadali pod Italijo pred 1. svetovno vojno. Mnogi so se šele tam počutili varne.

Domačini, zadovoljni, da je italijanska država zapustila ta prostor, so že pred tem doživljala zasedbo kraja, objektov, prometnic s strani nemške vojske, ki je trajala do konca 2. svetovne vojne.

Množica objektov je ostala prazna in s časoma so začeli propadati, predvsem po gorah. Večji objekti pa so doživeli spremembe namembnosti v stanovanjske, industrijske, socialne objekte. Iz mnogih objektov so ljudje pobrali uporabne zadeve kot so okna, vrata, razno železje, kar so uporabili za domačo rabo ali pa tudi za prodajo kot na primer železje.

Železniška postaja je tudi doživele spremembe. Ni bila več zastražena, promet je stekel v obe smeri Nova Gorca – Jesenice in s tem obračališče parnih lokomotiv ni bilo več potrebno. Po demontaži tirnega sistema obračališča cca 30 m premera se je na tej lokaciji usposobi okrogel plavalni bazen, ki je mnogim otrokom omogočil, da so splavali že v otroški dobi. Danes ljudje obiskujejo navedene kraje zaradi: spominov na pripovedi dedkov, babic, ki so živeli v teh krajih v opisanih časih, zanimanja za zgodovino teh krajev, vedno le bolj pa zaradi rekreacije: hoje, kolesarjenja, gorskega kolesarjenja, padalstva, smučanja in ogleda krasnih slik Baške grape v objemu navedenih gora.

Fotografija dela Podbrda 12.9.2009 iz lokacije vodnega zbiralnika SENG-a na Štovli v Poreznu.

Fotografija arhiv Stanislav Beguš

Obisk se priporoča.

Zbral in zapisal.
Stanislav Beguš

⁵ Ivo Juvančič. Kronika časopis za slovensko krajevno zgodovino. Mussolinijev utrdbeni pas preko naših gora in planin.

GAT - MED REKO, NEBOM IN SRCEM LJUDI

Vsakdo med nami ima svoj rojstni kraj, ki ga nosi v srcu leta in desetletja in četudi tam ne živimo več ali nismo blizu njega cela desetletja, je vedno poln le lepih spominov.

Na mehki ravnici vzhodne Slavonije, kjer se nebo spušča k poljem in kjer zjutraj megla poljublja travnike, leži Gat, le šest kilometrov od Belišća, pa vendar dovolj daleč, da tukaj čas teče počasneje, kot da bi ga merili s srcem, ne z uro.

Ime Gat ni naključje. V starih časih je pomenilo nasip, važno pot čez močvirje. In tudi danes je vas varuh prehodov: med bregovi rek Karašice in Drave, med starimi zgodbami in novimi sanjami. Karašica, nežna in hkrati neukrotljiva, je stoletja dajala in jemala, a domačini so jo z gatskim kanalom ukrotili kot dragoceno, včasih trmasto prijateljico.

Most čez Karašico v Gatu ni samo most. Je zgodba o trdnosti in vztrajnosti. Ko je pred desetletji lesen prehod prepustil svoje deske vodi in času, je novi most zrasel kot obljuba - da bodo ljudje vedno prišli drug do drugega. Kovinske prečke se svetijo na soncu, betonski stebri stojijo kot čuvaji, pod njim voda nosi svoje šepete naprej, v Dravo. Zjutraj so na njemu ribiči, ob večerih pa zaljubljeni sprehajalci, ki v odsevu reke vidi jo svojo prihodnost.

Vas z dušo, Gat ni le hiše in ulice. Je rodna hiša slavista Josipa Hamma, je Drakslerjeva hiša s svojo leseno dušo, so pesmi Kulturno-umetniškega društva »Ante Evetović Miroljub«. Je klic sirene prostovoljnih gasilcev, tekme nogometnega kluba in tišina ribičev društva »Virje«.

V zadnjih letih Gat odpira vrata tudi popotnikom. Tukaj lahko okusijo kruh, pečen po receptih babic, popijejo vino, ki diši po soncu, in se z majhnim čolnom zapeljejo po Karašici.

A morda je največja znamenitost ta, da bodo ob slovesu začutili, da so pustili košček sebe tukaj in odnesli košček Gata s sabo.

Ker Gat ni le vas na zemljevidu. Je srečanje vode, zemlje in človeka.

In most čez Karašico je njegova pesem, ki jo slišajo vsi, ki znajo prisluhnuti.

»Tekla rijeka Karašica ...«

Ana Šušmelj

20-LETNICA SLOVENSKEGA KULTURNO- PROSVETNEGA DRUŠTVA „SNEŽNIK“ LOVRAN

Lovran, 7. november 2025 – v kinu Sloboda je v prazničnem in pristrčnem vzdušju potekalo slavlje ob 20-letnici delovanja Slovenskega kulturno-posvetnega društva Snežnik Lovran. Društvo, ki že dve desetletji povezuje Slovence na območju Liburnije in skrbi za ohranjanje slovenskega jezika, kulture in identitete, je ob tem pomembnem jubileju pripravilo bogat kulturni program ter predstavilo monografijo z naslovom »Naših prvih 20 let«. Avtor in predsednik društva Vasja Simonič je v monografiji na slikovit način prikazal nastanek in razvoj društva, vse od začetkov 30. aprila 2004, ko je ob pomoči Edvarda Primožiča prevzel vlogo predsednika, do današnjih dni.

Uradna ustanovna skupščina je bila 19. marca 2005 v prostorih občine Lovran. Društvo je ime Snežnik dobilo po znani slovenski gori, ki s svojimi obronki simbolično povezuje Slovenijo in taj del Kvarnerja. V teh dvajsetih letih so člani društva pod vodstvom Vasje Simoniča z veliko predanostjo ohranjali slovensko besedo in tradicijo. Organizirali so številna kulturna srečanja, planinske izlete, fotografske in slikarske razstave, delavnice ročnih del ter sodelovanja z drugimi slovenskimi društvi v Istri, s katerimi so od leta 2013 povezani v skupno mrežo. Posebno ponosni so tudi na svojo balinarsko skupino, ki se lahko pohvali s številnimi osvojenimi pokali. Od leta 2017 sodelujejo na pustnih karnevalih, vsako leto pa izdajo tudi svoj časopis Liburnija, v katerem poročajo o vseh dogodkih in dejavnostih društva. Urednica časopisa je Marijana Mirković, ki že dve desetletji skrbi, da spomini in dosežki društva ostajajo zapisani za prihodnje rodove.

Slavnostne prireditve se je udeležilo veliko uglednih gostov – veleposlanik Republike Slovenije v Zagrebu gospod Gašper Dovžan, dr. Breda Zalašček iz Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter predsednica Zveze slovenskih društev na Hrvaškem gospa Barbara Antolić Vupora. Prisotni so bili tudi skoraj vsi predsedniki slovenskih društev na Hrvaškem, ter številni člani in

prijatelji društva Snežnik. V imenu SKD Triglav Split sta se slovesnosti udeležila predsednik društva Cveto Šušmelj in avtor prispevka, ki sta se na praznični dan skozi megleno Liko in Gorski kotar odpravila na jubilej proti sončnemu Lovranu, ki je s svojo toplino in kulturnim bogastvom resnično upravičil slogan: „Prekrasno vreme za prekrasen jubilej«. Slavlje je minilo v znamenju pozdravnih govorov, podelitve priznanj, nastopov glasbenikov ter prijetnega druženja ob pogostitvi. Vzdušje prijateljstva, pripadnosti in ponosa je zaznamovalo ves večer, ki se je zaključil z obljubo, da bo SKD Snežnik tudi v prihodnjih letih ostal svetla točka slovenskega kulturnega življenja v Lovranu in širši Liburniji.

Ana Šušmelj

VERJELI ALI NE

☞ Nekateri vrste električnih jegulj, med njimi je *Electrophorus voltai* (imenovana po izumitelju baterije Alessandru Volti), lahko »iztisnejo« kar do 860 voltov energije! To je skoraj štirikrat večja napetost kot običajna vtičnica v vašem domu (230 V).

☞ Pokovko so ameriški staroselci pripravljali že pred prihodom Kristofa Kolumba, torej zagotovo že pred letom 1492. V kinih je postala stalnica od leta 1930 dalje, ko so jo začeli ponujati kot poceni priboljšek.

☞ Prebivalci Slovenije imajo več kot 64.000 različnih imen, pri čemer jih je kar 71 odstotkov unikatnih, ugotavlja statistični urad. Zanimiv podatek je tudi, da sta najkrajši imeni An in Lu, najdaljši pa Konstantinos in Maksimilijana.

☞ Krompir je rastlina, ki je pripomogla k zmanjševanju lakote v Evropi, leta 1995 pa je postal prva rastlina, ki je zrasla v vesolju. To je bil poskus Nase, ki je želela preveriti, ali krompir lahko kali v mikrogravitaciji.

VERJELI ALI NE

☞ Sir ima lahko enak učinek na možgane kot droga. Kazein, beljakovina v siru, se v telesu razgradi v spojine, ki lahko aktivirajo možganske centre za ugodje – podobno kot nekateri opiodi (a seveda v precej blažji obliki).

☞ Nekateri študije so pokazale, da lahko led, ki hladi vašo pijačo, zaradi slabo očiščenih ledomatov in nerednega vzdrževanja vsebuje več bakterij kot voda v stranišču – zlasti v restavracijah s slabšo higieno.

☞ V starodavnem Egiptu so mumificirali tudi krokodile – nekatere kot svete živali, druge pa so uporabljali kot žrtvene daritve. Največje grobnice s krokodiljimi mumijami so našli v Kom Ombu.

☞ Na Japonskem obstajajo številna podjetja, ki nudijo »najem prijatelja« ali celo »najem družine«. Z nekaj preprostimi kliki lahko najamete nekoga, da gre z vami na večerjo, poroko ali se pretvarja, da je vaš partner.

MALO ZA ŠALO

ROJSTNI DAN

Žena vpraša moža: »Dragi, bliža se tvoj rojstni dan, kaj si želiš?«

Mož pravi: »Puško.«

Žena: »Ne, puške ti ne kupim, kaj drugega izberi.«

Mož: »Ampak puško si zares zelo želim.«

Žena: »Sem rekla, puške NE!«

Mož: »Prosim te.«

Žena: »Za boga milega, kdo nosi hlače v tej hiši, jaz ali ti?«

Mož: »Ti, ampak, če bi pa jaz imel puško ...«

NAJBOLJŠI PRIJATELJ

Učiteljica v Črni gori vpraša učenca:

»Kdo je človekov najboljši prijatelj?«

»Lahko malo pomoči?«

»Ima štiri noge ...«

»Aha, postelja!«

PRAVILA

Dva gorenjska pravnika sedeta k mizi pred brunarico v Kranjski Gori, iz nahrbtnikov potegneta vsak svoj sendvič in pivo ter hočeta začeti jesti. Prihiti natakar in ju opozori na napis na brunarici: »Prepovedano jesti lastno hrano in piti lastno pijačo.«

Pravnika pogledata napis, se spogledata, med seboj zamenjata sendviča in pivo ter mirno začneta jesti.

SLIKOVNA KRIŽANKA **DUNAJSKI ZNAMENITOSTI**

		AVTOR: MARJAN GRABNER	PODLEŽ. SPAČEK	LASTNIK VEČJEGA PREMO- ŽENJA	ŽIRAFI PODOBEN VEČJI AFRIŠKI SESALEC	KRATKO- TRAJEN MOČEN VETER	UROŠ SLAK	ZASTOJ- SKA VOŽNJA Z AVTO- MOBILOM	SLOVAŠKI REŽISER JUDOV. POREKLA (JAN)	NEIME- NOVANA OSEBA	ZUNANJA, TRSA PLAST KRUHA	TEŽKO TALJIVA TEŽKA KOVINA (Ta)
	SKOPOST											
	DOMA- ČINKA IZ ISLA- MABADA											
	VELE- MESTNI LUMP						KONCERT. DVORANA NEKDANJI ATLET AOLITA					
	PLOŠČICA Z INTEGRI- RANIM VEZIJEM					BELGIJSKO MESTO NAŠA PESNICA (MAJDA)			OZKI DEL POLOTOKA BESEDA NA KOKCU MOLITVE			
	MORALNA NAČELA							TURŠKO BREZPRAV. LJUDSTVO ŠEPETANJE				
	ZNAK ZA NATRIJ NOČNI ZABAVNI LOKAL				SRBSKO MESTO NADOMEST. OBOLEL- IGRALCA				NAS PISATELJ (VITANI) ŽIVAL S KLESCAMI			
											NAS GLEDAŠKI REŽISER (FERDO)	MEDITA- TIVNI POLOŽAJ PRI JOGI
	NEPRI- JETEN, NEUGODEN OČUTEK	KARTE ZA VEDE- ŽEVANJE	ŠPANSKI POLITIK (MANUEL)	GRŠKI LJUBEZENSKI PAR: ? IN GALATEJA TUKAJ	ZADNJA GRŠKA ČRKA		DEČEK S ČUDEŽNO SVETILKO	MEDVED TIBETANSKIH DŽUNGEL MRZEL LETNI ČAS				
MIRUJOČI DEL MOTORJA						KAR JE SKAŽENO RUMENO ČRNA ŽUŽELKA				ELKE SOMMER		
INTELEKT						RAVNO- TEŽNI KAMENČEK MALAJSKO BODALO				POVRŠINA POD NAMI ENA OD KOTNIH FUNKCIJ		
VELIKA TROPŠKA PAPIGA				IZPITJE PIJACE NA DUŠEK OLIVER TOBIAS		PREŠER- NOVA PESEM OMAH- LJIVEC			IGRALCA CONNERY IN PENN NAS PIŠEC (IGOR)			
OKRAS IZ ZACETNIH ČRK IMENA IN PRIIMKA						DATUMSKA ŠTAMPILKA NAJVEČJE MESTO V PORENJU						
ITALIJANSKI ŠAHIST, DVANAJSTKRATNI DRŽAVNI PRVAK (STEFANO)						POKOJNI PEVEC RAHIMOVSKI CVETKA, ROŽA		DELOVA PRILOGA FRANCOŠKI PSIHOLOG (ALFRED)			PLETENO OBLAČILO ZA NA NOGO	
	TANČICA, PAJČOLAN (ZASTAR.)						MATEMAT. NEZNANKA BOJNI PLIN MEHUR- JEVEC				VRTIŠČE KOLESA KOSTNICA (LATINSKO)	
	?, DVOJINA, MNOŽINA									ŠVICARSKI DRŽAVNIK IME VEČ RUSJANOVIH LETALO		
	TANJA RIBIČ					PISARNIŠKI DELAVEC MAKEDON. DRAMATIK ČASULE						
	DEL ROKE NAD ZAPESTJEM									POKOJNI SMUČAR KARNICAR LUMP, KI KRADE		
	ANGLEŠKI LITERARNI KRITIK RICHARDS							NAJVEČJA REKA V SR. AZIJ ZNAK ZA KALCU				
	OSNOVNA GRADBENA ENOTA TELESA									PERUJSKO MESTO JV. OD LIME		
	SOL OCETNE KISLINE									ODMEV		
												SOČUTJA VREDEN ČLOVEK

Foto: vso Profimedia

AZANA, Manuel - španski politik, zadnji predsednik republike od leta 1936 do leta 1939, **BINET, Alfred** - francoski psiholog, izumitelj inteligenčnega testa, **OZI, Adolf** - švicarski politik, predsednik konfederacije leta 1993 in leta 2000, **TATI, Stefano** - pokojni italijanski šahovski mojster

VSESLOVENSKO

SREČANJE

PREZID 2025.